

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Egész évre 10 frt — kr.
Félévre 5 „ „
Negyedévre 2 „ 50 „
Egy órára 1 „ „

Egyes szám ára 4 kr.

Felelős szerkesztő: **Dr. Nagy Zsigmond.**
Kiadók: **Hoffmann és Társa.**

Hirdetési díj:

Négy hasábos petit sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű és többször
hirdetéseket alkalmi szerinti jutányos áron vetetnek fel. Helyg-díj min-
den külön beiktatásért 30 kr.

Átvádolás.

Debreczen, szept. 24.

(k.) A tegnapi lapok szenzációs politikai végrendeletet közölnek, különfele irányuknak megfelelő kommentárokkal kísérve azt, s csudálatos, igazi nevén, végrendeletnek, vagy a saját szavaival élve, ha t t y u d a l-nak mindössze egy lapnak van bátorsága nevezni. Az Alkotmány az, a néppárt organuma, amely kijelenti ifj. Ábrányi Kornélról, hogy ezután a beszéd után öt politikailag számbavehető férfunak tartani nem lehet.

Talán még a végrendelet vagy a hattyúdalkifejezés sem egészen helyes, nem fejezi ki annak a különös beszédnek célzatát, azért irtuk a sorok fölébe az átvádolás szót, mint a mely szerintünk kifejezi annak a szenzáció-nak a pszichikumát is.

Engedjék meg nekünk e beszéd olvasásakor, mely egyértelmű egy nagy tehetségű politikai és társadalmi erő sirbategésével, hogy tu'legyük magunkat a sirbategés folyamatánál megkiváncsolt kíméletek s a maga igazságában ismertessük meg azt a betegséget, amely az Ábrányi Kornél politikai reputációjának sirját megásta, felhasználván diagnosizunkban ennek a betegségnek utolsó stádiumát, a betegség krízisének tüneteit, amelyek ebben a beszámoló beszédben vannak örök emlékezet és elrettentés okáért letéve.

Ifj. Ábrányi Kornél ugyanis nem érdemli meg a kíméletet a dédesi beszéd óta, a mely a politikai becsületnek, a mire pedig maga is hivatkozott — oly nyílt arczucsapása, hogy hozzá hasonlót a magyar politikai életben nem találunk Tiszza Kálmán hozzá képest mintaképe a politikai állhatatosságnak.

Hiszen lássuk csak, ki ő. Mikor szépirodalmi működésével felhagyott, a Sennyey-párt lapjának lett a szerkesztője, a konzervatív iránynak főharczósa volt s maradt a 80-as évek közepéig. 1887-ben átvette a mérsékelt ellenzék lapjának, a Pesti Napló-nak szerkesztését s ez időtől kezdve ez a párt megszűnt mérsékelt lenni, egyelőre ugyan nem a parlamentben, hanem a sajtóban, az Ábrányi Kornél vezetése alatt annál inkább. — Az Apponyi pártja ez időtől a konzervatív, a retrográd irányból nyilvánosan — de nem szívből — átsapott a közjogi alap fejlesztésének teoriájához vezető utra, a mely a véderővita alatt nyílt kifejezésre jutott. Ennek épen Ábrányi Kornél és lapja

volt a véghezvivője aki dédesi beszédében ezt így fejezi ki:

Az 1889-iki véderővita után én is egyike voltam azoknak, a kik a 14. §-nál tett tapasztalások következtében, nehogy a 14. § esete ismétlődhessen, a közjogi alapon álló ellenzéknek legfőbb feladataul tekintették, hogy a közjogi alaphoz végre nem hajtott rendelkezéseit végrehajtani s sürgesse s a közjogi alap szelleméből és betűiből folyó intézmények megvalósítását t u z z e zászlajára.

A politikai cél ekkor sem volt más, mint egyrészt Magyarország állami önállóságának a 67-es alapon való kidomborítása — másfelől a közjogi alap biztosítása és a pragmatica sanctio alapján a monarchia két állama közti kapcsolatnak megszüldésére. De taktikai eszköznek erre a célra az adott viszonyok közt nem kínálkozott más, mint a fegyverbarátság a közjogi ellenzékkel.

Ilyen körülmények között aztán épen Ábrányi Kornél jutott a feladat, hogy az 1890-iki költségvetés tárgyalása alkalmával formulázza az Apponyi pártnak ezt az új programját s épen az ő beszédét tartja a politikai közvélemény a nemzeti aspirációk mértföld-mutatójának.

Ugyancsak az Ábrányi Kornél lapja volt az, amely belekényszerítette az Apponyi pártot, hogy felvegye a nemzeti jelzést s tegye a mérsékeltet. Ugyancsak Ábrányi Kornél volt, a ki 1892-ben kivitte a delegációban a hadsereg magyar levelezésére vonatkozó határozatot, nem is beszélve arról a híres beszédéről, mikor a Tiszza Kálmán arcbőrét emlegette a Kossuth Lajos visszahonosításának kérdésében s aki kiadta a Károlyi István gróf el nem mondott beszédét ugyanezen ügyben.

1892-ben következett be a fordulópont, az egyházpolitika előtérbe lépésével. Erre aztán a dédesi beszéd klasszikus tanu.

Ő, a konzervatív pártnak régi harczósa, még ez időnél később is a nemzeti konzervatív párt szülőanyja (amely ugyan hála Istennek még születése előtt kimult ez árnyék világból!) szövetséget köt az egyáltalán nem nemzeti párti főrendiházi ellenzékkel a nemzeti párt és a szabadelvű irány fentartására a Pesti Napló hasábjain!

Ezt már csakugyan most halljuk először. A P. N. szabadelvűsége Ábrányi alatt és a Kaas Ivor cikkeiben: igazán olyan dolog, hogy munkát adna nyomaira akadni. De mindegy, ő állítja, bigy-

jük el tehát, hogy Ábrányi Kornél szabadelvű volt, bár az ellenzéki nézet hirdeté-eért 45.000 frtot kapott s ez nem volt más, mint a kormány elleni harc, valamint a kötelező polgári házassági forma és a felekezetenküliség törvénybeiktatásának megbuktatása. Azt aztán már csakugyan elhiszük, hogy ekként a főrendiházi ellenzékkel nem volt meg a politikai összhang s ennél fogva nem volt meg a politikai bizalom, de másfelől ámbár a nemzeti párttal meg volt a politikai összhang, mégis a bizalom ott sem volt meg.

Igy tehát nem volt más hátra, mint a P. N.-t eladni

de még akkor is törekedni arra, hogyha a P. N. idegen kézbe kerül is, ne folytasson személyes harcot azok ellen, akikkel eddig összekötöttségben állt. — És ebből a szempontból vállalkozott arra, hogy tovább is a lap élén maradjon. De mikor ezt is úgy magyarázták, hogy a lappal együtt önmagát is eladta, akkor nem maradhatott a lap élén tovább.

Eddig van tehát a történet, itt bezárul az Ábrányi Kornél aktív politikusságának korszaka, most jön az átvádolás, a melyből hiányzik egy adat, a mit pedig — ma már felesleges elhallgatnia: az, hogy ő írta a »Király«-t.

De hadd beszéljen ő maga;

A Pesti Napló eladása után saját pártommal szemben is oly ferde helyzetbe jutottam, hogy a politikai tevékenység tere bezárult előttem. A mindennapi harcok helyett a mindennapi meditációk jutottak osztályrészemül s éppen úgy voltam, mint a harctéri sebesült, a ki a kórházba kerül. Kiszorulván az aktuális politika harczaiból hol a szenvedélyek oly nagy szerepet játszanak, megnyílt előttem a szenvedély nélküli gondolkodás és bírálat csöndesebb, de tisztább világa; s nagyon természetes, hogy ha elveim, céljaim, törekvéseim nem is változtak, de felfogásaim ugyanazon dolgokról és személyekről erősen módosultak — s a mások bírálatán kívül az önbírálatot is is gyakorolva, sokszor jutottam abba a helyzetbe, hogy kénytelen voltam a Pater peccavi-t elmondani.

De hogy megváltoztak! Igaz, hogy ő azt állítja, hogy az egyház politikában nem, habár a most a revíziót elítéli s rábízta annak elvégzését az életre. Hiszen, ami azt illeti, nem épen helytelen mondás, de követhette volna Ábrányi már akkor, mikor idegen segítségre volt szüksége lapja fentartására... Hiszen ha megyőződéssel egyezzen szabadelvű irányban, habár ta-

lán a nemzeti párt elvei szellemében vezette volna a lapját.

Menjünk tovább azonban és kísérjük végig Ábrányit az ő politikai átvedlésének furcsa útján. Ő ugyanis így szól:

»Ha tehát az egyházpolitikára nézve nézeteim és felfogásaim semmit sem módosultak, mert a mint nem érezhettem volna magamat jó katolikusnak, ha az egyházpolitikában azt is helyeseltem volna, a mi a kath. egyháznak főleg és méltatlan üldözése volt, épp úgy nem érezhetném magamat jó magyarnak, ha a bevégzett tényekben megnyugodni nem tudnék: — de annál inkább módosultak nézeteim és felfogásaim azokra a törekvéseimre nézve, melyek bennem a Deák-párt megszűnése óta szakadatlanul éltek s melyek a kibontakozást egy modern és nemzeti konzervatív politikai iránynak kormányzati rendszerében keresték.«

Miben állt én előttem mindenkor a nemzeti konzervatív politika?

Nem a szabadelvű polgárosodás, hanem a világpolgárság ellentétéből, vagyis a szabadelvűség elhatározásából, hogy át ne mehessen a radikálizmusba, melyet Magyarországon veszedelmesnek tartok nemcsak a magyar fajra, hanem az alkotmányra nézve is. A radikálizmus éppen úgy nem alkotmányos, mint az abszolútizmus. Mert korlátokat az egyik ép úgy nem tud tűrni, mint a másik.

A nemzeti konzervatív politika szerintem abból állt: mindent életbe léptetni a liberálizmusból, a mi a haladáshoz és a fejlődéshez szükséges, de semmit sem áldozni fel a multból ránkmaradt jogrendből és intézményekből, melyekben magyar érdek rejlik. — Ezek közé tartozik az egyházi szabadság és a közjogi függetlenség, a történelmi multtal bíró nemesség tisztelete, a földbirtokos osztály érdekeinek ápolása, ha kell védelme kormányzati eszközökkel is, — de mindez nem úgy, hogy

ezáltal akár a lelkiismereti szabadság, akár a kereskedelmi vagy ipari érdekek szenvednének vagy elnyomatnának. Ehhez tartozik még a büntető kódex átíratása, a sajtóügy rendezése, a gyűlekezési jog szabályozása és a parlamenti reform. Mert Magyarországon a szabadságok iránti érzék tulságosan, de a jogok iránti érzék kevésbé fejlődött ki. Ezért a szabadsággal is, a joggal is gyakran visszaélnek.

Ez tökéletesen megmagyarázza azt, miért nem állt Ábrányi Kornél a szabadelvűség szolgálatába, de világossá teszi minden gondolkozó fő előtt, kövesse az bár a politika folyását napról-napra vagy lépjen a meditációk terére, mint saját szavai szerint ő tette — hogy Ábrányi Kornél politikailag többé nem számbavehető, sőt az sohasem is volt.

Annál nagyobb tehát a sulya önvallomása azon részének, mely az épen ő proklamálta a nemzeti spirációkra vonatkozóan.

Teljes nyíltsággal jelenti ki Ábrányi, hogy ezeknek a porondra vitele nála sohasem volt elvkérdés, hanem taktika, hogy a fegyverbarátság útján ketté válassza a függetlenségi pártot, sőt ha lehet, általa megnyerje a 67-es alapnak. Ez azonban hála Istennek, nem sikerült, s a függetlenségi párt az egyházpolitikai ellenzék Ábrányi-vezette képmutató csoportjának sem ugrott be.

»Ilyen tények és ilyen tapasztalások előtt nem lehet szemet hunyni és nem lehet azokat ignorálni. És ez a fő oka annak, hogy én a közjogi alapon álló ellenzék részéről, a megváltozott körülmények közt, a közjogi kérdések hollywoodiát czélszerűnek tartani nem tudom, s attól gyakorlati hasznót nem várok sem a közjogi alap, sem az előtünk álló országos nagy feladatok érdekében.«

De mintegy fél attól, hogy ez az érv nem elég ahhoz, hogy valaki abszolúciót

adjon neki; megsimitja tehát az állát és folytatja:

»Amde, daczára az előbb említett tapasztalásoknak, én még sem juto'tam volna erre az áltápontra, ha ugyanakkor nem láttam volna azt a példátlan alkotmányos korrektséget, melyet a király az egyházpolitikában tanusított s ha nem láttam volna azt az őszinte szeretetet, melyet a király az ezredéves ünnepek alatt a magyar nemzet iránt kimutatott. Ilyen nagy és nemes uralkodóval szemben semmi ok sem lehet a bizalmatlanságra; és nem ok arra sem, hogy igaztások által, kényszerítve csikarjunk ki oly dolgokat, melyek a dolgok természeténél és normális fejlődés útján önmaguktól kel hogy megvalósuljanak.«

Az embernek ettől a beszédtől csak épen hogy könybe nem lábad a szeme. Hiszen Ábrányi alatt a P. N. egyebet sem csinált, mint a lemondás politikáját üldözte!

Még csak két részletet. Ime:

»Igy látva a dolgokat, nagyon természetes, hogy midőn egyrészt nem tartom szükségesnek, hogy egy közjogi alapon álló ellenzék a közjogi sérelmekért létezzen, annál szükségesebbnek tartom, hogy a közjogi alapon álló pártok egymáshoz közeljenek, és ha lehet, egyesüljenek.«

S a másik:

Az állami közigazgatás kéreésében a tételt így állítják fel:

Ha lenne önálló magyar hadsereg és personal unió, akkor kellene lenni állami közigazgatásnak és közponosításnak; mert a kormányhatalom bármily tulságosan nagy lenne is, de biztosítva lenne, hogy az mindig magyar kézben, magyar befolyás alatt maradjon.

De mivel nincs önálló magyar hadsereg és nincs personal unió, hanem van közös kormány és delegáció, tehát ennél fogva maradjanak meg a megyék mint az alkot-

A „DEBRECZEN“ TARCZAJA.

ELSŐ SZERELEM.

A „Debreczen“ számára írta: Kovácsy Kálmán.

Mindent lehet feledni a világon;
S jó sebet, gyászt, fájó bánatot,
A'om gyanánt tűnt, hűtelen reményt is,
Mely boldogítva karján ringatott;
De a legelső, ábrándos szerelmet
Feledni végkép nem lehet soha!
Eszünkbe jut még hűlő könnyen át is
Zsibongó vágya, üdve, mámorea.

Első szerelmünk oh, nem tarka álom,
A mely mosolygva csak hazudni jó:
Egymás szemében lát az napvilágot
S e pillanattól sirig lángoló —
S ha tiszta volt, mint napsugár tűzében
A legdünderebb hajnal harmata:
Velünk csillagról-csillagokra szállt át
S lelkünkben élve, nem hal meg soha!

A csöndes ház.

Írta: Rozenbagen Günther gr.

A „Debreczen“ számára fordította: Biró Irén.

Kratzer őrnagy a legnagyobb fölindulásban és roppant mérgesen járt föl s alá lakószobájában, mialatt felesége kézimunkával foglalkozva az ablaknál ült, s ferje dühösségét észre sem látszott venni.

— Nagyon örülök rajta, kedves Theodor, folytatta végre a beszélgetést, hogy egyszer ismét egy véleményen vagyunk.

— Egy véleményen? Az ördögbe! kiáltá az őrnagy s bár döngő hangjára az aquariumban uszkáló aranyhalak is birtelen visszafordultak, felesége úgy tett, mintha szavait nem is hallotta volna.

— Mint mondtam, igen örülök, kedves Theodor, folytatta nyugodtan, hogy most is igazat adsz nekem. Bár sejttem, hogy neked is lesz némi kellemetlenséged ez által, de gondold meg azt is, hogy a költözködés folytán

— Ne mondd ki e szót jelenlétemben, eszemben sincs hogy e lakást itt hagyjam, melynek a legkisebb hibája sincs és melyben három évig boldognak éreztem magamat s mely neked most egyszerre valami ok miatt, talán csak azért, hogy kávéházi törzsasztalunk ide nagyon közel van, nem tetszik többé.

De a haragnak e kitörése sem látszott hatással lenni, s ferje közbeszólását figyelembe sem véve, befejezte az előbbi mondatot: nekem is sok gondom és dolgom lesz.

Az őrnagy megállott előtte s kezeit bluzza zsebébe mélyesztve hangosan kiáltá:

— Asszony, dühössé akarsz tenni?
De Eulália asszony ma csakugyan süketnek látszott; rá sem tekintett urára, s össze sem rezzent a düh e kitörésére. — Az őrnagy egy pillanatig farkasszemet nézett vele, aztán kirohant az ajtón, felesége pedig örömmel gondolta: győztem!

Jól ismerte már az urát; csaknem 25

évi házassága óta úgy kiismerte mint saját énjét, tudta hogy most barátai körébe megy, kik a törzsasztalnál már összegyűltek.

Ezeknek elpanaszolja apróra baját és e mellett egy kissé iszogatnak; de mennel többet ivott, annál engedékenyebb lett, — s annál lágyabb lett a szíve. Ezuttal is így történt.

— Eulália, tehát ennek valóban meg kell történni? kérdé az őrnagy hízelt hangoz, midőn két órával később hazatért, valóban meg kell történni?

— Természetesen; a mostani lakásunk a mai igényeknek nem felel meg, gázvilágítás nincs, a vízvezeték kezdetleges, cselédszoba csak egy van —

— Jól van tehát, szakítá felbe az őrnagy lemondással, költözködünk, természetesen ismét földszintre?

— De Theodor, hova gondolsz? Azt hiszed, hogy az új lakásban is hallgatni akarom az összes koldusok, házalók és határosok jövemenését az ajtóm előtt? Nem! földszintre semmi esetre sem!

— Tehát első emeletre?

— Oda sem, kedves Theodor, gondold meg, hogy az első emeleten a mai modern, vékony falu házakban nemcsak a második emeleten, hanem a földszinten levő lármát is kénytelenek vagyunk hallgatni; s az első emeleten még nem szabadulunk meg a házalóktól.

— Tehát, kezdé az őrnagy kissé halk hangoz, — második, harmadik, vagy negyedik emeletet gondolsz, bár én, őszintén be-

mány védhasnyái, vagyis maradjon meg a választás, és a régi vis inertiae.

És pedig a tételt megfordítani és azt mondom:

Ha lenne külön magyar hadsereg és lenne personal unió, akkor lennének municipalista, és ellenezném a központosítást. Mert a tiszta municipalizmus mellett jobban fejlődik a köz és az egyéni szabadság, nincs bürokrácia, nincs parlamenti zsarnokság, nincs stréberség.

De mivel nincs önálló magyar hadsereg, nincs personal unió s ezt egyedül csak a nemzetiségek okozták hogy nincsen, tehát ezért kell nekem az állami közgazgatás. Mert csak az állam az, mely hivatalosan magyar s csak az állam akarata érvényesülhet magyar nyelven mint nemzeti akarat. Csak az államhatalom útján lehet egységes magyar nemzetet csinálni. — Minden hatalmat az állam kezébe adok tehát, mondván: csinálj egységes magyar nemzetet.

Én nem felek, hogy a központi hatalmat a nemzet ellen lehet felhasználni.

S ő ezt a beszédet politikai hitvallás-nak meri nevezni.

Hanem azért van benne elég hipokrizis arra is, hogy Apponyit az ő útjának követésére hívja fel.

Bármennyire csalódtunk is Ábrányiban, Apponyiról ezt még sem tesszük fel!

Ábrányi Kornállal ezekben végeztünk. Ne csodálkozzunk azon, hogy az a két lap, a melyeknek ehhez a beszédhez apasági jussa van, a Pesti Napló, a melyet Ábrányi eladott s a Budapesti Napló, a melyet az előbbinek egykori megvevői alapítottak magasztalja ezt a beszédet. Apponyi pártjának a régi időben volt még egy lapja, mely az egyedül helyes állásponton megmaradt a Magyar Hir Lap, Ez ki meri mondani az igazságot, ha kissé burkoltan is:

vallva az igazat, nem nagyon örülök a lépcső mászásnak, semmit sem szenvedhetek, a mi az Alpesekre emlékeztet.

Az asszony megnyugtatólag intett kezével.

— Ne aggódj előre, mondá, olyan magasra nem vágyom.

— De gyermekem, nem értelek, felelte az őrnagy csodálkozva, sem földszintre, sem pedig emeletre?

Talán a pinczébe akarod hogy költözzünk, és tej-üzletet nyissunk? Ugy hallottam, hogy ez kifizeti magát, különösen akkor, ha a rendőrség nem nagy figyelemmel kíséri a tej-üzletet, de ez nem előkelő foglalkozás.

— De Theodor, te néha mégis nagyon különös vagy! De hogy fölvilágosítsalak. Elárulom, hogy egy kedves kis házat vettem ki bérbe, mely egy kert közepén van, magas fától körülvéve. Oly barátságos és csöndes, a melyet csak kívánhatunk. Ide figyelj; semmi sem fogja zavarni nyugalmunkat, a többi lakókkal nem lesz kellemetlenség, és a szomszédok nem fogják elrontani a kedvedet, úgy fogunk a csöndes házában élni, mint egy kis paradicsomban.

— Talán aludtál te a színházban, mikor a két boldog nap-ot láttuk? kérdé az őrnagy elszörnyedve?

— Kedves Theodor, hangzott a felelet kissé éles hangon, én sohasem alszom. Különben is az egészen más dolog, hogy egy házat megveszek-e, vagy pedig csak kibérelem. Gondolkozzál felette, talán idővel megérted a dologt.

A magyar politikai élet terén kevés ilyen botrány volt a mai napig, adja Isten hogy utolsó legyen!

Mária Dorottya kir. hercegnő esküvője tehát csakugyan Béosben fog végbemenni, a magyar király érvényt szerzett a magyar törvénynek, azonban kérdjük, hol maradt a kormány? Mondják, hogy az ragaszkodott polgári kötéshez, de mért nem ragaszkodott egyszersmind a Magyarországon leendő megkötéshez is? A legmagyarabb kir. herceg magyar lányának esküvőjét nagyon nehéz Ausztriában elképzelni. Ez a tény újabb bizonyítéka politikai alárendeltségünknek.

Magyar közművelődés.

II.*)

Debreczen, szept. 24.

Apponyi Albert gróf volt a közművelődési kongresszus második szónoka, aki hivatalosan a magyar kultúra jelen állapotáról, tényleg pedig annak jelen feladatairól beszélt s mondott el az ő ragyogó szónoki és gondolkodó tehetségéhez minden tekintetben méltó dolgokat.

Ő úgy fogta fel a kérdés hivatalos meghatározásának szó szerint értendő alakját, hogy az statisztikai adatok halmazából, avagy közművelődésünk kritikájából kellene hogy álljon, ezekben pedig ő nem foghatott, hanem remek beszédében egy szóval jelölte meg a magyar kultúra jelen feladatát abban a törekvésben, hogy annak fennmaradása s épen azért minden eszközzel felidézendő ébren tartandó, vezérlő oszlopul tekintendő: a nemzeti lélek ereje; ezzel pedig egyenesen előlélelt a kérdést s kényszeríti a fűrkésző elmét, hogy körülnézzen a hazában, vajjon feltalálható-e közintézményeink, állami és társadalmi alakulásaink jellemében a vezérlő gondolat, amelynek nagy neve: nemzeti lélek?

Nem kellene ahhoz statisztikai adatok,

*) Az első közlemény megjelent a „Debreczen” szept. 15-iki számában.

Az asszony megfordult és egyedül hagyta férjét gondolataival. Tehát ismét neki kellett engedni; de jól ismerte feleségét, nem használt volna semmiféle ellenkezés sem, a mit fejbe vett, azt ki is vitte, mert épen olyan okos, mint erélyes asszony volt, kinek papuszkormánya alatt magát egészen jól és boldognak érezte.

Nyolcz nap óta lakott már az őrnagy nejével az új házában.

Délután az utolsó munkás is eltávozott, szemtelen megjegyzést téve a borralalóra, melyet nagyon csekélynek talált, és először ült a házaspár a szép ebédőben, a csinosan terített teaasztal előtt, és egészen átadták magukat az új lakás feletti örömmek. Az ajtó nyitva volt a kertre, s a hársfavirág illata érzett a szobában. Nem hallatszott sem székzörgés, sem lovasuti kocsik csöngetése a házába.

— Csakugyan, kedvesem, kezdé az őrnagy, halás vagyok, hogy ezuttal annyira ragaszkodtál e tervedhez. Okos gondolat volt tőled, hogy e lakást kivetted.

— Örülök rajta, hogy eltaláltam izlésedet, vol: a felelet. Várj csak, e csöndes ház napról-napra jobban fog neked tetszeni. Itt egészen átadhatod magadat kedvteléseidnek, ápolhatod virágaidat és etetheted a madarakat, senki sem fog ebben zavarni, itt e csöndességben csak egymásnak fogunk élni, mint házasságunk első, legboldogabb éveiben, én érted, és te értem, nemde, Theodorum?

nem a hivatalos készlet után papirosra vehető tanulságok azok, amelyekből megítélhető az a haladás, amelyet a nemzeti lélek kifejlődése felé törekvésben elértünk, ahhoz szemlélődő elme és itélő tehetség, valamint politikai érzék szükséges.

A politikai érzék azonban arra tanít, — hogy a magyar közművelődés zárlóvivői eddigi működésének vezérlő elvét nem minden tekintetben hatotta át ez a lélek, sőt inkább arra a tapasztalatra jövünk minél behuzóttban vizsgáljuk magyar közművelődés jellemét, hogy nálunk a nemzeti lélek legfeljebb elnyomva lehetne feltalálható.

Ugy tetszik nekünk, hogy Apponyi Albert gróf akkor, midőn közművelődésünknek fejlesztése körül első feladatként ezt jelölte meg elismerte, hogy csakis az ünnepi alkalmat nem köthetjük, hogy jelen kulturális állapotunk kritikáját is el ne végezze. Minket azonban ma, két héttel az ünnepi alkalom után nem köt semmi, tehát bátran befoghatunk s nem rajtunk állna hogy eredménye ne gáncs, hanem dicséret legyen, — ha a tények az ellenkezőt nem iratnák kötelességszerűleg tollunkkal.

Mert hiszen azzal, hogy Berzeviczy Alberthez hasonlóan felsoroljuk azoknak a társadalmi alakulásoknak mely kor és rang szerint a melyek a magyar közművelődés szolgálatában állva annak előbbrevitelében többé, kevésbé eredményesen munkálnak, még korántsem áll tisztán előttünk a kérdés, helyes uton jártunk-e eddig s ezén az uton haladva megoldhatja-e a magyar kultúra a jelenben reá váró feladatokat s győzedelmeskedhet-e a nemzeti lélek ereje, mert ahhoz azt kell ismernünk, vajjon ezeknek az alakulásoknak van-e valami belső tartalmuk, van-e bennük lélek s ha van, egyezik-e az valamennyiben s ha igen, milyen az, olyan-e, amilyennek lennie kell, azaz nemzeti-e vagy nem?

S ha ebből a szempontból vesszük bonczkés alá a magyar kultúra jelen állapotát, feleletünk gyorsan kézen van és rövid — de annál szomorubb. Fáj a lelkünk és gyásza borul önézetünk, midőn felelnünk kell erre a kérdésre s nyiltan ki kell mondanunk, hogy a magyar társadalom vezérlő szellemében egyáltalán nem található fel a nemzeti lélek ereje.

Nem mondunk ezzel új dolgokat, azonban mindig — most iskolai év elején pedig küő-

Kezét nyújtotta felé, melyet az őrnagy gyöngéden ajkához emelt.

Most kinyitott az ajtó, s a cseléd a háziurnak egy levelet adott át; örömmel vette át az őrnagy a levelet: az első levél az új házában, ez jó hirt tartalmaz.

Fölnyitotta a borítékot és olvasni kezdett, de arcvonásai mindinkább elsötétültek, és végre egy karomkodással az asztalra dobta a levelet.

— De Theodor, mondá felesége szemrehányó hangon, itt a mi csöndes házában így átkozódnál!

— Eh, mit, szakítá félbe, erre már egy szent is elvesztené a szelidségét. Halgass mit ír Hanna néni, ki napról-napra boldogabb lesz:

„Kedves Theodor!

A legnagyobb örömmel olvastam Eulália leveleiből, hogy elköltöztetek, és egy nagyon csinos és csöndes, barátságos házikót béreltetek ki. Régi vágyam már, hogy meglátogassalak benneteket, de a tervről, mely már 25 év óta foglalkoztat ismételve lemondtam volna, ha öreg háziorvosom erélyesen rám nem parancsol, hogy egyszer már menjek utazni. A levegőváltás minden embernek jót tesz, és én már majdnem husz év óta ülök a régi, ódi fészekben, hol a bérkocsi, lóvona és gázlámpa ismeretlen nagyságok. Szeretnék egy kissé fölvidulni és szórakozni, két vagy három hetig, és nem tudtam, hogy kihez forduljak inkább, mint Euláához, ki mindig kedves és engedelmes unokahugom volt.

(Vége köv)

nösen — alkalmoszerűeket, mert ennek a bajnak megszüntetésére minden eszközzel törekednünk kell minden időben.

Mondják, hogy korunk nem alkalmas arra, hogy hatalmas nemzeti áramlatok lüktetése vegyen erőt az emberek lelkén, a melyek egy irányba tereljék a tömegek gondolkodását s ezért hiába való kívánság az, hogy a nemzeti momentumok kimagasló szerepre juttatása legyen a közművelődés mai irányának mai szelleme, — pedig nincs úgy. Nemcsak azért nincs úgy, mert nem szabad úgy lennie, mert holmi sovíniszta nézetek szerint mindent hátra kellene ez előtt tenni még akkor is, ha az egész világ másként gondolkodik, hanem igenis azért, mert ma már az egész világ tudatára ébredt ennek az igazságnak, ma már a világ minden nemzete így gondolkodik, csak az nem, a melyeknek legnagyobb szüksége volna rá: a magyar.

Avagy nézzünk körül ugy a legközelebbi, mint a távolabbi szomszédságban lakó nemzetek körében: volna valaha oly erős a nemzeti élellüktetése, mint a mai napokban? A francia, az maga a született nemzeti érzet, azonban annak léte van hanyatlóban az erkölcsi romlottság, leslettsége folytán.

Nézzétek, mint igyekeznek e bajra minél hamarabb gyógyító balszámot találni, mielőtt még a három tenger között más faj verhetne magának a pusztuló francia nemzet kebelében gyökeret, annyira, hogy még a lex Popea Poppea-nak két évezred után leendő visszaállítására is gondolnak! Tekintsetek a német népre, mint igyekeznek átvenni a nemzeti szerepet a művelt világon; uralkodják felette német vagy osztrák császár, avagy éljen Amerikában, mindenütt egy ur van felette: a német egység, a német hatalom anyagiakban és szellemiekben egyaránt, mely nyíltan, sokszor a valóságot sokszoros mértékben nagyítva hirdeti: a német nép első a világon!

Ezek helyett mit látunk magunknál? — Meghunynyászokodást, jogfeladásokat sőt történelemhamisítást csak azért, mert a magyar nemzeti szellem diadala nem volna kedves azoknak, akik nem magyarok és rajtuk mégis uralkodni akarnak. És miképpen érték el ezt a célt, miképpen jutottak ideig? Egyetlenegy kaput hagytak nyitva és özönnel tödült rajta hazánkba az idegen szellem.

Ez az ajtó a politikai önállóságon hagyott rés, amelyet azt népen a rajta betóduló idegen szellem nemcsak betömni nem enged, hanem inkább — sajnos — mind nagyobbra és nagyobbra látított.

Ennek az idegen szellemnek a betódulása első sorban a saját erőink iránt való mind nagyobb és nagyobb közöny kifejlődésében nyilvánult, abban a szellemi enervációban, a mely a politikai és társadalmi krach szélére jutatta már a 70 es évek közepe felé, a nemzetet, annyira, hogy a nemzetiségi mozgalmak csirája akkor fejlődött életképesse.

De kérhetné valaki, hogy miben nyilvánul az az idegen szellem? Aki kérdi, csak tekintsen körül s mindjárt megkapja a feleletet. A legelső és legközvetlenebb bizonyítéka ennek az idegen szellemnek, a magyar nemzeti lélek megbénulásának az az immár harminczes éves szerezésű kapcsolat, amelyben Ausztriával vagyunk, avagy olyan állam, a melynek tagjait teljesen áthatotta lelkében a nemzeti önérték, türethetné annyi ideig azt a részt, a mely önállóságának páncélján tárog? De a magyar nemzet nemcsak türi, hanem lassanként elernyed az ellene való küzdelemben, leteszik a fegyvert legjobb erői, sőt annak a politikának akadnak mind nagyobb és nagyobb szószólói hogy nem azért ne harcoljunk, mert nincs miért, hanem azért, mert egyrészt nem érdemes, másrészt nem illik.

Tekintsen valaki körül a sajtóban és az irodalomban, mindjárt megtalálja az idegen szellemet. Arról, hogy a magyar írók magyarul nem tudnak s a Magyar Nyelvőr harmincz év alatt nem volt képes tisztán nyelvészeti felyőirattá fejlődni, mert a sajtó e-mi magyartárságai eilen kényszerül napoként megújuló harcra folytatni, nem is beszélünk.

Hanem szólunk azok ellen a tanok ellen, a melyek a sajtóban, sőt amennyiben egyáltalán van a kritikában lábrakaptak, a melyek tapsal, évoé-vel fogadják a Századvégi Leányokat és a Becsület-et, de elfelejtik Arany Jánost s engedik meghalni a népsziművet. Avagy mit szóljunk arról, hogy immár nemcsak közös politikai ügyeink vannak, hanem van közös művészet, közös irodalom. Ennek a szörnynek legelső hajtása volt az Osztrák-magyar monarchia irásában és képeiben, folytatta az Unseere Kunst in Wort und Bild, a mely magyar nyelven már nem is tartotta szükségesnek megjelenni, pedig magyar művészek az illetők beleegyezésével szintén ismeretve vannak hasábjain s betetözte a Westöstliche Rundschau.

S Magyarországon a jelenben nemcsak hogy ennek ellensúlyozására nem bír labra kapni erőteljes áramlat, hanem még emellett másnemű idegen befolyások is mind nagyobb és nagyobb tért kezdenek hódítani.

Avagy emlékezünk csak vissza, alig egy pár évvel ezelőtt történt, hogy egy csomó magyar író kiszaladt Párisba, de nem azért, hogy tanulván, tanulmányaival nemzeti érzét erősítse, hanem igenis azért, hogy onnan a központból terjeszthesse a magyar lapok révén a magyar társadalom körében az idegen szellemet.

S ez nagyrésztben sikerült is. Az igazi nemzeti önérték is szellem, a magyar nemzeti léleknek önkéntelen nyilvánulása hazánkban ma már

Névből él csak s többé nincs jelen! Ezt gondolja meg Apponyi Albert gróf s akar jelölje ki a magyar kultúra jelen feladatait. Ha pedig meggondolja, okvetlenül meg kell indítania a harczát a magyar közművelődésnek az ellen az irányba ellen, amelyet Berzeviczy Albert képvisel a politikába.

Kohányi Gyula.

Ujdonságok.

MUTATÓ TÁBLA

Függetlenségi könyvtár, nyitva kedd, csütörtökön és szombaton este 6—7-ig.

Nyilvános olvasóterem: Hétfőn, szerdán és szombaton d. u. 3—6 óráig.

A kir. törvényszéknél jegyzőiroda nyitva nétköznapokon d. u. 3—5 óra közt, vasárnap és ünnepnapon d. e. 10—11 óra közt. Gyűjtőszekrényből a beadványok kivételnek hétköznapokon d. e. 12 és d. u. 3 órakor ünnepnapokon d. e. 11 órakor.

A debreczeni kir. járásbírság szóbeli kereseteket, kérelmeket és nyilatkozatokat fölvesz kedpen és pöntökön d. u. 3-tól 5-ig, a felek megjelenőnek minden szerdán.

Népkönyvtár az árok-utcai leányiskolában nyitva van minden szerdán és szombaton délelőtt 11—12 óráig.

Museum, a kollegiumban, nyitva van vasárnaponként d. e. 10—12-ig.

A Gönczy-egyesület „Otthona” a keresk akad. palotájában

Anyakönyvi hivatalos órák:

Délelőtt:
Hétfőn)
Csütörtökön) 11—12 óráig.
Kedden)
Szerdán) 9—11 óráig.
Pénteken)
Szombaton)

Délután:
Mindén hétköznap) 2—5 óráig.
Vasárnap délelőtt) 9—12 óráig

* **A főiskolából.** Nap-után sűrűbben jönnek már az akadémisták városunkba s ha egymással csak kettő is találkozik, azonnal a könyvtáros választás képezi a beszéd tárgyát, mely megnyitója szokott lenni a többi választásnak. Erre a minden időben igen fontos szerepet adó, kitüntető tisztségre jelenben Csajághy Karoly 3 jh. van kandidálva ellenfel nélkül, mi pedig csak ritkán szokott megtörténni. A derék elismert szónok és szavalóval bizonyára csak nyerni fog a főiskola ifjusága.

* **A Thália** első száma holnapután szombaton e hó 26-án, mint a szini évad első napján fog megjelenni. Örömmel értesülünk, hogy új lapársuuk szerkesztősége megfogadta igazi jóindulatból és rokonszenvből fakadt jó tanácsainkat, mert czimlapját újból rajzoltat meg, amely aztán teljesen méltó a nagy hívatáshoz, amelyre a Thália hasábjain a debreczeni hírlapírók és művészek vállalkoztak. De meg fogadta abban is, hogy drámai kritikuskává megnyerte Gulyás István dr., az ev. ref. főiskola jeles ifju tanárat, pártunk jegyzőjét, s lapunknak is kitünő munkatársát, a ki napoként be fog számolni a Thalia hasábjain színházunk működéséről, s a kinek jeles készsége, önálló fe fogása és szilárd jelleme biztosíték arra, hogy a Thalia megmarad azon a magas színvonalon, a melyre mi képzeletünkben helyeztük s nem fog a pajáskodás posványába lealacsonyodni. De a Thalia nem elégedett meg azzal, hogy a drámai előadások számára talált kritikust, hanem zenei referensül megnyerte Komáromy Sándort, az ismert zenei kapacitást. Ezek után mi is azt hisszük a közönség is kíváncsian várja a Thalia elsőszámának megjelenését.

* **A ma reggeli tűz.** Ma reggel pont 8 órakor, a kistemplom óramutatója szerint még ez id-ig is 7 óra 10 perckor — félrevert hangok hangja vontá magára a figyelmet A tűz özv. Boros Györgyné árok utcai, 687-ik sz. nádfedelű hazánál támadt. eddig még éészen ismeretlen okból s annak csupán csak a fedelét hamvasította el,

* **A király kegyeltje.** Ezzel a czimvel méltán dicsekedhetik az erdélyi részek vezérvárosa Kolozsvar. Most ujabbban az a kitüntetés érte őfelsége részéről, hogy a Mátyás király szobra leleplezésének szept. 30-án vegbemenő országos ünnepélyére elfogadta a város meghívását. Őfelsége ugyanakkor Romániában lévén személyesen nem vesz részt de intézkedett, hogy Férváry Géza br. képviselje. A kormány részéről Jókai a Sámuel br vesz részt az ünnepen, mely a vidéki millenáris ünnepeké közt a legfényesebb lesz. A város maga semmiféle aldozatot sem kimél, hogy hagyományos vendégszeretetét a mindenfelől jelentkező idegekkel szemben kifejtthesse. Remek királysárat emeltet fényes lakomát ad, népiünnepélyt a nemzeti színházban theater-parét rendez, s végül impozáns tüzi játék zárja be az ünnepélyt. A hatóság gondoskodott arról is hogy az ország minden részéről érkező látogatók a szállodákban a rendes jutányos áron kap hassanak lakást s a közuti vasuton kívül kelő számú bérkocsi és omnibusz álljon rendelkezésre.

* **A debreczeni lövész társulat** nagy-erdei tekepálya helyiségében f. hó 25, 26 és 27-én versenytékést rendez; A verseny tart: 25—26-án d. u. 4—9 ig, 27-ikén d. e. 10—1-ig, 27-ikén d. u. u. 3—9-ig. I. Verseny: 7 bábra 3 egymást követő egyenes dobással az első bábttól számítva 1. díj 30 korona, 2. díj 20 korona, 3. díj egy magyar arany, 4. díj 10 korona, 5. díj 5 korona, 6. díj 3 korona, 7. díj 3 korona, 8. díj 2 korona, 9. díj 2 korona, 10. díj 1 korona, 11. díj 1 korona, 12. díj 1 korona.

* **A szintársulat ösmerkedési estélyén** a városi hatóság és színházi bizottság — mint ilyen — sem hivatalos nem volt, sem pedig ott a színházi bizottságot senki nem képviselte. — Azok az urak tehát, a kik ott megjelentek, saját személyükben tették azt és úgy is szól-

laltak fel. — Jónak láttuk ezt a netaláni félreértések kikerülése végett közölni.

* **Az inferno lejárata.** A Köteles utcán nem valami pusztán — van egy kut — az ország ut — és a gyalog ut — éppen mellette fut. — E lyuknak, mit emberkéz vája — nincsen kávája — de nem is kell neki — csak azért vette ki — deszkáját egy vásott — ember aki fázott ezzel fázott Alvilágba ez (ha jól emlékezem) — szállt a híres Dantel (Vaj nagyot pottyant-e?). Kannibáli kéjjel — ha tántorog éjjel — itt a részeg polgár — s szemem nem jól szolgál — elnyeli az üreg — s a piros képű regg — mely mosolyog — a mánfuoczt dolog — ha mondom — e mondatot már kibontom — ebben a főgondom — ha mondom, a reggel — jókor reggel — a lyukba pillant — csak vizet lát alatt — s a hulla, mely a mélybe hull — szendereg — Oh sirj te regg! — Hanem a rendőrség — amint illendőség — mélyen halgat róla — nem is tudója. — Egy rendőr tadta — Mert az istenadta — a gödörbe pottyant — (az ördögnek megse kottyant) de az nem szól már — Többet is ér szónál — ha maga a főkapitány — Ő is jár lumpolni tán — mint ugy ki az üregbe esik — akkor talán körülveszik — körül deszkázzák — az inferno lejárata. (Sebestyén diák.)

* **A városi színház épülete** és felszerelésének tűzkár elleni biztosítása legutóbb 10 évre történt mely 10 év a jövő október 6-án lejár és megújítva mai napig sincs. A színházi bizottság tegnap délután tartott ütésén igen elítélőleg nyilatkoztak a tagok a városi hatóságnak a mulasztása miatt és többen követelték hogy azonnal sürgősen intézkedjen a tanács mtszerint a helybeli biztosító intézetek felhívassanak ajánlataik beadására mert 3500 frt évi díjjal hozzávéve a szigorú és csaknem teljesítellen kikötéseket a bizottság osztatlanul túlmagasnak tart és reméli hogy a verseny tárgyalás a díjaknak tetemes leszállítását fogja eredményezni. Azon indítvány mely szerint egyelőre csak egy évre hosszabbíthatnák meg a tűz biztosítás az eddigi feltételek mellett csak azon esetre tételét, ha az idő rövidsége miatt már nem lehetne az újabb évekre előnyös és minden irányban kielégítő szerződést kötni. Részünkről azonban azt hisszük, hogy a helybeli biztosító társaságok semmi által sincsenek gátolva, hogy ajánlataikat a legsürgősebben megtegyék és beadják a városi tanácshoz.

* **Színházi hír.** Hétfő óta minden nap 5—6 órán keresztül folynak a próbák az „Ézer év”-ből, mely szombaton ünnepi előadásul először kerül bemutatásra. Mi, kiknek alkalmunk van láthatni s azokat örömmel tápasztaljuk, — hogy meg ezekbe is mennyre beleviszi a kitűnő társulat mindenik tagja minden erejét és lelkesedését. Holnap jelmegben tartják meg az utolsó próbát, szombaton pedig megnyílnak Thália csarnokának ajtajai a nagy közönség előtt is, mely bizalmá már is teljes mértékben ajándékozta Komjáthy kitűnő társulatának.

* **A kerti szüretnek** határideje iránt most a nácok a birtokosok és kertgazdak. A Tócsóskertben az I. és II-dik járás egyértelműleg abban állapodott meg, hogy a szüreti napok — tekintettel a szőlőknek utóbbi verőfényes időjárásban gyors érésére, — továbbá az oktoberi vásár kezdetére október 1. és 2-ára határozottassanak. A többi kerthől meg nem érkezett hozzánk tudósítás, tehát kérjük a kertgazda urakat, szíveskedjenek a nagy közönség tájékoztatása végett lapunkat a meghatározandó szüreti napokról értesíteni.

x **A mai számunkban** megjelenő Biedermann E. és fia urak hirdetését a nagyérdemű közönség szives figyelmébe melegen ajánljuk

Táviratok.

A király és a kvóta.

Budapest, szept. 25. (A Debr. ered. táv.) Bányffy br. miniszterelnök bécsi útja alatt előterjesztést tett felségének arra nézve, hogy vegye kezébe a kvóta ügyét. A király azonban visszautasította ezt a kérelmet s utasította Bánffy bárót, hogy intézze el az ügyet a két országgyűlés a két kormány felelősségére. A Politische Correspondenz ezt a hírl ma megerősíti.

Az interparlamentáris konferencia.

Budapest, szept. 24. A Debreczen ered. táv. Az interparlamentáris konferencia ma folytatta üléseit. — Gobat vezérttkár bejelentette, hogy a tegnapi ülés határozata alapján Ő felségéhez a következő táviratot küldötték:

Ö császári és apostoli kir. felsége
I. Ferencz József.

A Budapesten egybegyűlt interparlamentáris konferencia legjobb kívánatait fejezi ki felséged és népeinek boldogsága iránt s kérvén felségedet, hogy vegye munkáját legmagasabb pártfogásába, legmélyebb tiszteletét és hódolatát fejezi ki felséged előtt.

Gobat
főttkár.

Szilágyi Dezső
elnök.

Bejelenti továbbá vezérttkár, hogy Urechia bukaresti szenátor sürgőnyt küldött a konferenciához, melyben a román csoport üdvözlését küldi és sajnálatát fejezi ki, — hogy a tavalyi brüsszeli konferencián kifejtett okokból meg nem jelenhetnek. Biztosítják a konferenciát, hogy jövőre bárhol üléseznek, oldalukon lesznek a románok is. A konferencia a táviratot csendben hallgatta meg aztán folytatta a tanácskozást d. u. 1 óráig.

A délutáni ülés 3 órakor kezdődött. A konferenciának zajos lelkesedés közben jeleni Szilágyi Dezső elnök, hogy Ő felsége a következő francia nyelvű távirattal köszönte meg a konferencia hódolatát:

Ö exczellenciája Szilágyi Dezső
Budapesten.

Ö felsége a császár és király parancsából van szerencsém felkérni exczellenciádat, legyen tolmácsa Ő felsége köszönetének a Budapesten összegyűlt nemzetközi parlamentáris konferencia tagjainak tegnap Ő felségéhez intézett táviratában kifejezett hódolatáért és jókívánatait.

A ház felosztása.

Budapest, szept. 24. (A Debr. ered. táv.) Bécsből jelentik a M—g-nak: Ő felsége sokáig ellen állott a kormány kívánságának és semmi körülmény-k között sem akart hozzá járulni, hogy a magyar képviselőház felosztassék. Bánffy már-már kudarcot vallott ez alkalommal is, mikor közbe vetette magát Goluchovszki. A külügyminiszter előterjesztette a királynak, hogy a külügyi viszonyok nem engedik meg, hogy tavasszal a szászal a monarchia egyik államának képviselőletene legyen szervezve. A külügyi viszonyok Goluchovszki szerint feltétlenül kívánatosak teszik, hogy tavasszal az állami képviselőlet kérdése teljesen tisztázva és rendezve legyen. A bírál Goluchovszki előterjesztését komoly megfontolás tárgyává tette és így határozta el magát arra, hogy a képviselőház

felosztásához az engendélyt megadja. Az új képviselőház összejövetelének napja november 20-ikára van téve. A választásoknak tehát okvetlenül ezt megelőzőleg november első felében kell megtörténniök.

Budapest, szept. 24. (A Debr. ered. táv.) A fentebbi bécsi hírral szemben tegnapi táviratomat, amely a Ház felne moszlata s á r ó l adott hírt s amelyet a legelőkelőbb kormányparti férfiak egyikétől kaptam, teljes egészében fentartom. — Tény ugyanis, hogy Bánffy tegnap egyes ellenzéki vezető férfakkal tárgyalt, akik megígérték, hogy lehetőleg megoldják a kérdést. Persze minden az ellenzék hangulatától függ, mely hogy milyen lesz, mihamar elvállik.

Orsz. gazdakongresszus

Budapest, szept. 24. A Debr. ered. táv. Az orsz. gazdakongresszust ma d. e. nyitotta meg hosszabb beszéddel Darányi földmívelési miniszter a kiállítási ünnepélyek csarnokában.

A gyilkos detektiv szabad lábon.

Budapest, szept. 25. (A Debr. er. táv.) Domonyi Lajost a gyilkos detektivet ma délelőtt a főkapitány rendelére szabaddá helyezték.

A Vaskapu megnyitása.

Budapest, szept. 24. A Debr. ered. táv. Josipovich Imre horvát-szlavon miniszter a kormány megbízásából ma reggel a Vaskaphoz utazott a megnyitási ünnepélyek előkészítésére.

Irodalom és művészet.

Budapesti Napló az újságírók lapja. Elénken emékszik még a magyar közönség annak a tizenhatsz magyar újságírónak az esetére, a kik ez idén július végével testületileg odahagyták a Pesti Napló szerkesztőségét és megállapították a maguk erejéből minden vállalat melőzésevel a szerkesztőség saját tulajdonos gyanánt a Budapesti Naplót. A lelkes kis csapat most alig négy het leforgása után a szabadelvű magyar közönségnek legkedveltebb újságszolgáltatója lett. Magával hozván a régi szerkesztőségéből fényes és jöhrű írói neveket bámulatos szorgalommal és kitartással gyűjtven mindennap ösze miud azt, mit a szerkesztőség e lap szabadelvű és független politikájának, nemzeti érzületének és magas ízlésének minden huszonnégy órában ismétlődő bizonyágát adja: — a Budapesti Napló ma már nemcsak keletkezésének történetében új, eredeti, de a közönség szimpátiáinak gyors felkeltésében is eddig nem látott példát mutat. És minden szám arra vall hogy a Budapesti Napló alapítói megérdemlik ezt a támogatást. A Budapesti Napló-nak friss és megbízható értesülései komoly tartalmas politikai cikkei a melyek nyomatékossá teszik keletkezésére új de politikai súlyra mári-jelentékeny újság véleményét, tárcarovatának magas irodalmi színvona, kitűnően szerkesztett közgazdasági rovata gazdag hír és művészeti rovata s egyéb közleményeinek változatossága és folyton gyarapdó bősége: napról-napra ékes-szólon tanuskodnak arról hogy a Budapesti Napló fényesen meg lett a legmervesebb várakozásnak is, amely megjelenését megelőzte.

A Budapesti Napló szerkesztőége amely csakis addigi munkásságára hírapírói sikereire hivatkozva és a közönség szimpátiájára appellálva fogott hozzá bátor vállalkozásához nem csafódott önbizalmában és nem csalódott a közönségében amely nagy szeretettel karolta fel ügyét az első perctől fogva. És hogy a közönség se csalódjék benne arra vállvetve, szakadatlan buzgósággal és lelkesedéssel tö-

rekszik. A szerkesztőség, amelynek belső tagjai: Vészi József, főszerkesztő, Braun Sándor, felelős szerkesztő, Abrányi Emil, Clair Vilmos, Cerri Gyula, Erős Gyula, Fái Béla, Gergely István, Holló Márton, Horváth Elemér, Janovics Pál, dr. Kovács Jenő, Lyka Károly, Márkus József, dr. Merkl Adolf, dr. Márton Miksa, Papp Dániel, Pekár Gyula dr. Soltész Adolf, Sváb Tivadar, Thury Zoltán napról-napra egész erejét, egész lelkesedését, összes hírlapírói kvalitásait viszi harcba. Hűséges szövetsége ebben a külső munkatársak diszes serege, amelyből csak Ágai Adolf, Besseney Ferencz, Békefi Antal, Eötvös Károly, Feszli Geza, dr. Hagara Viktor, dr. Halász Ignác, Kupa Árpád, Malonyay Dezső, Munkácsy Kálmán, Szabóné Nögál Janka, Szana Tamás, Szántó Kálmán, Tomörkény István neveit említjük most.

Ez a rugója a **Budapesti Napló** eddigi példátlan nagy sikerének és biztosítéka jövőendő szilárd existenciájának és még egy. Annak az újságnak amely senkié másé, csak a szerkesztőségé és a közönségé amely semmiféle idegen tőke szolgáltatában nem áll és csak a maga munkélködő embereinek meg a magyar közönségnek a magyar hazának, a magyar nemzeti ügynek és a magyar szabadelvűségnek az érdekeit szolgálja: ebben a függetlenségben semmihez sem hasonlítható hatalmas erőforrása van. Olvasóink figyelmét újból is felhívjuk a **Budapesti Napló**-ra és ismételve a legmelegebben ajánljuk az újágot. Olvasásra az újdonságok iránt érdeklődőknek és valóságos lelki épülésükre azoknak, akiknek a magyar hírlapirodalom magas színvonalában és magyar írók és újságírók hangyaszorgalmában kedvük telik.

Színház és zene.

A jószívű Geszler.

Egyik erdélyrészi városkában vendégszerpelt valamelyik művész. Háromszor lépett fel és utolsó föllépte után hatalmas bucsuban kettét rendeztek, melyen többek között azt is elhatározták, hogy a vendégművész másnap még egyszer, közkívánatra, visszavonhatatlanul utóljára, béreltszűnetben (mersékelten fölemelt helyárok mellett) eljátssza Schiller Tell Vilmosának czimszerepét. A társulat összes tagjai vígan mulattak reggelig, a próbán azért mindenki jelen volt s utána tovább folyt a bucsubanket e-tig. Eljön az előadás ideje, a közönség zsufolásig megtöltötte a színházat. Közvetlenül az előadás előtt a társulat tagjai azt a kis fölfelezést tették, hogy a Geszler személyesítője átkozottul mélyen talált be nézni a kancsó fenekére. Belenyugodtak azonban a változhatatlansba, annál is inkább, mert az a színész — nevéket szándékosan nem említek — már többször játszotta Geszler-t a zsarnokot.

Az igazgató mégis jónak látta figyelmeztetői a fénylő sz-mű zsarnokot, hogy aztán helyen legyen ám az esze:

— Nehogy valami skandalum legyen!
— Micsoda?

Remekelni fogok!

Megadják a jelt, a függöny felgördül, az előadás pompásan folyt, a vendégművészt hatalmasan tapsolják.

Következett a színműnek az a hatásos jelenete, mikor Geszler, a jószívű zsarnok ráparancsol Tellre, hogy azt a bizonyos almát lője le fia fejéről, Geszler komor kegyetlenséggel dörög:

Nos Tell, mivel száz lépésről egy almát
Lelősz a fáról, ugy mulasd meg én
Előttem mit tudsz? Vedd kézzijadat,
Éppen kezdedben van s készűlj neki,
Fiad fejéről egy almát lelőni.

A borzalom morgása bangzik föl a jól betanított népszé, katonaság, sőt még a nézők ajkáról is. Geszler azonban egyet pödör a bajuzán és rendíthetetlenül folytatja szerepét;

Hanem, tanácslom, jól célozz, hogy
Első lövésre eltaláld, mivel
Ha elhibázod, élteiddel lakolsz!

Újból a rémület moraja száll Geszler felé. Tell Vilmos kezeit összekucsolva megindító hangon könyörög a zsarnokhoz:

Uram mily szörnynek gondol engem?
Fiam fejről. Nem, nem, azt kegyed
Nem gondolhatja kedves ur. Az ég
Kegyelme mentsen attól. Egy apától
Komolysággal nem kívánhatja azt.

A zsarnok Geszler-t, kinek a bor szívet erősen meglágyította, mélyen meghatotta Tell könyörgése. A színpadi tömeg, közte a szelid szabó, a fodrász, a kellekes, összekucsolott kézzel rimánkodott feléje. A sugó azonban gonosz kegyetlenségre biztatta. Azt kívánta tőle, hogy így beszéljen:

Lelősz egy almát gyermeked fejről,
Én ezt kívánom és parancsolom!

Hanem az ellágyult zsarnoknak, most már esze ágában sem volt ezt az embertelenséget elmondani. Ellenkezőleg, barátságosan intett Tell felé és gyöngéden így kiáltott hozzá:

— Hadd el Tell! Ne lőjj, öregem!

Képzhető, mennyire megijedt a színpadon mindenki, ezen a hallatlan botránnyon. A mellette állók rángatták, — figyelmeztették Geszler-t.

Tell pedig, hogy elpalástolja a bajt, hirtelen folytatni kezdte a szerepét. Ismét könyörögött a zsarnokhoz, kinek voltaképpen az ő fia életét kellett volna kívánnia:

Saját nyilammal célozzak fiam
Kedves fejének? Inkább meghalok!

A sugó kétségbeesetten üvöltötte Geszler felé.

„Lősz vagy meghalsz és gyermeked is veled.“

A teljesen elérzékenyedett zsarnok szemét kezdte törölgetni és Tell, nehegy Geszler uram valami újabb baklövést tegyen, hirtelen közbe vágott, nem várva válaszra, folytatva kérését remegve:

Magam legyen fiamnak gyilkosa!
Uram, nincs gyermeke? Nem tudja ön,
Mi zajlik egy atyának kebelében.

Már ezt nem tudta tovább elbirni a végképp ellágyult zsarnok, Geszler. A zokogástól csukló hangon kiáltotta Tell felé, félrelökve a saját testőrségét.

— Ne lőjj, édes egyetlen barátom, az Istenre kérék, ne lőjj!

És feléje rohant, hogy sirva boruljon a nyakába. A függőnyt leeresztették, a közönség tombolt nevetésben, az előadásnak vége szakadt. Negyedóra sem telt bele, valami más szomorú darabot adtak elő, hanem ez az este nemcsak Tellnek, de a megjuhászodott Geszlernek is visszavonulhatatlanul utolsó bucsuföllépte volt abban a városban, de csak erre az esztendőre — így mesélték nekem

Gyalmi Farkas.

Tudomány.

Huszár Gál élete és művei.

A »Debreczen« számára írta: **D. Nagy Sándor.**

(Folytatás.)

Van ugyan ha nem is egykoru, de közlekoru irodalmi adatunk, mely 1637-ben, H. G. halála után mintegy felszázaddal említi az ő debreczeni papságát. Ez az Iratosi T. János toronyai predicatornak egy általa fordított mű előszavában található. Ez az ajánló előszó voltaképpen a reformáció rövid története, melynek előadása folyamán azt mondja, hogy Kopácsi István, Siklósi Mihály sárospataki és ujhelyi tanítók és azoknak patronusa, Prinyi Péter ellen, Gál pap s Radán Balázs Debreczenben, azoknak patronusa, Török István ellen, Ozorai István Békésen, annak fautora, az

Ladanyi és Mazsai urak ellen, Kálmánczi Márton Munkácsban és annak fautora, Petruit Péter ellen hozták a protestánsok ellen irányuló 1525-iki budai országgyűlés végzéseit. Iratosi ezen állítását szinte szóról-szóra átvette s az 1525-iki, a protestánsokat sújtó végzésekre alkalmazva látjuk — mint azt Révész Imre idézi is, Páris Pápai Ferencz, Rudus Redivivumának »Romlott fal felépítése« czim alatt kéziratban levő magyar fordításában. Bár melyik adatot tekintjük is azonban, minden esetben áll, hogy az említett reformátorok — kik ellen hozatott volna az 1523 illetve az 1525-iki szigorú törvény — ezen éveknel jóval később léptek fel. Gál papra vonatkozólag pedig, kit a Rudus Redivivum egyenesen W. G.-nak nevez, kimutatható, hogy olykor Debreczenben nem működhetett, mert egykoru feljegyzés — a Szerény György, Zápolya János udvari káplánjának naplója — szerint Debreczen még 1528-ban nem volt reformálva; másfelől pedig az is bizonyos, hogy Debreczen 1535-ben kapta Török B. Zápolyától ajándékba, s Török István sosem volt Debreczen földesura, tehát amaz idézett törvények nem az említett személyek ellen hozattak s így azon adat H. G. működéséről mit sem bizonyít.

Iratosinál egyébként nem nehéz kimutatni, hogy az általa 1523-ra tett »Gál pape nem azonos H. G.-lal. Mert hiszen ugyancsak Iratosi, az 1523. évben említett reformátorok után felsorolva még néhány érdemes reformátort és iskola mestert, u. m.: Sztárai Mihályt, Dobai Andrászt, Batizi Demetert, Dévai Máttyást, Gálszécsi Tamást, Abádi Benedeket és Székely Istvánt, néhány loppal alább egészen külön szól H. G.-ról így: »Nem kevesebb haszonnal forgozódek Máttyás folde körül H. G. és Bornemisza Péter is a Pápstáknak két kemény porölylyei.« Miuán pedig ez idézet szerint Iratosi világosan tudja, hogy H. G. Bornemisza Péterrel együtt működött, biztosan feltehető, hogy az általa 1523-ra tett Gál pappal nem azonos a szerin'e általa említett H. G., a ki 1523. után 50 évvel 1573-ban Komjában élt és működött Bornemisza Péter szomszédságában.

(Folyt. köv.)

Közgazdaság.

Budapesti gabonatörsde

szept. 23.

A készáruüzlet hivatalos árjegyzései a következők

Búsa	kilós	Ar 100 kg.	kilós	Ar 100 kg.
Bánsági ó	75	—	76	—
»	77	6.90	78	7.10—7.18
»	79	7.05	80	7.05—7.10
Tiszavidéki ó	75	—	76	—
»	77	7.05	78	7.10—7.18
»	79	7.20	80	7.20—7.25
Pesvidéki ó	75	—	76	—
»	77	7.00	80	7.05—7.10
»	79	7.15	80	7.20—7.25
Fehérmegyei ó	75	—	76	—
»	77	7.00	78	7.15—7.10
»	79	7.05—7.20	80	7.20—7.25
Bácskai ó	75	—	76	—
»	77	7.05—7.10	78	7.15—7.20
»	79	7.20—7.25	80	7.30—7.40
Észak magy	75	—	76	—
»	77	—	78	—
»	79	—	80	—

	Min. hekt.-ben	Ar kilógram
Rozs elsőrendű új	70—72	6.10 6.15
» másodrendű új	—	6.05 6.10
Árpa takarmánynak »	60—62	4.10 4.40
» égetni való —	62—64	5.20 6.00
» serföldei —	64—66	6.50 5.85
Zab — — — új	39—41	5.45 8. —
Tengeri búsa, i — új	—	3.80 5.95
» más nemű —	—	3.70 3.75
Repcze bánsági	—	0. — 10.10

Kőbányai sertés-piacz.

szept. 23.

Hízott sertés árak: 1. Magyar első rendű Öreg nehéz (párónként — 400 kilon felüli súlyban) — krig. 2. Öreg közép (párónként 300—400 kilogram

súlyban) — krig. 3. Fialat nehéz (páronként 20 kgon felüli súlyban) 53 $\frac{1}{2}$ -54 krig. 4. Fialat közép páronként 251-320 kg. — súlyban 54-55 krig. 5. Fiala könnyű páronként 250 kgr. terjedő súlyban — krig. Magyar szedett nehéz páronként 280 kg. felüli súlyban 53 $\frac{1}{2}$ -54 kr. Közép pként 220-180 kg. fel-súlyban 44-45 krig. Könnyű pként 220 kg. terjed-súlyban 43-44 krig. III. Szerbia Nehéz pként 220 kg felüli súlyban 51-52 krig. Közép pként 220-260 kg terjedő súlyban 45-46 krig. Könnyű pként 220 kg terjedő súlyban 50-54 krig.

Sertés létszám 1896 szept. 21. napján volt készletben 5558 drb. 1896. szept. hó 22-ik napján felhajtattott 964 drb. 1896 szept. 22-ik napján elszállított 310 db. 1896. évi szeptember hó 23-ik napjára maradt készletben 6212 db. A hizott sertés üzletirányzata — változatlan

CSARNOK

Az Ypszilonosék.

— Elbeszélés. —

Fordította: **Kalocsa Róza.**

— (Folytatva). —

A régi két barátón kívül megjelentek Aladárnak fiatal barátai, a legelőkelőbb családok sarjadékai, mert Cserépyné ő nagysága theásasztalához Málka mindig hozott magával egy pár fiatal szinesznőt. Élénk volt a kis kör, Cserépyné nem takarékoskodott a finom süteményekkel, a férfiak a városban kapható legdrágább söröket itták, nagyságos asszonyoknak czimezték a ház u-nőjét, és ez meg abban a magasztos gyönyörűségben kejegett, hogy végre ismét hallhatta ama körök beszédmodorát, hova ő jogosan tartozott!

Cserépyné már rég megszűnt valami dolgot tisztán látni és arról magának helyes fogalmat alkotni; ő nem kérdezte: vajjon ezeknek a fiatal embereknek a szülei tudnak-e valamit a nálam tett látogatásokról és helyeslik-e azt?

Önámítását a legmagasabb tökélyre vitte, ahhoz senkinek semmi köze, mondogatá magában és ama körökben nem is szükséges senkinek sem tudnia, hogy a hátulsó szobában szabóműhelyem van; a mint a fiam katonatiszt lesz, az ő karján nyitva áll előttem a világ!

Magában már rég elhatározta, hogy Molnárné asszonyt eltávolítja a háztól, mert ez a közönséges, tapintatlan asszony mindig össze tudta rombolni a ház nimbusát. Vagy valami ruhát emlegetett, melyet Cserépyné számára készített és a mely remekül állott, vagy pedig a Schneider boltjában volt és Sándorral beszélt, ki jó színben van és nagyon ügyesen szolgálja ki a többnyire cselédekből álló vendéket. Málka hiában lökdöste őt az asztal alatt, Molnárné annál inkább nem fogott ki a dicséretből, Sándor nem bánja, akár fiatal, akár öreg, akár szép, akár rút a vevője, ő egyformán nyájas, előzékeny mindenkire és csakugy török magukat a vevők, hogy ő általa szolgálhassanak ki, mintha csak az ő általa érintett árucikkeknek különös értékük volna, vagy csinosabbak volnának.

— Mondtam én mindig, végező jelentését, hogy abból a fiúból lesz valami és e mellett olyan az arca, mint egy érett őszi barack, nem mint egy bizonyos penészvirág ifjuur.

— Azt mondja Shakspeare — vágott közbe Málka.

— Ugyan, hallgasson förmedt rá Molnárné ezt az urt embert, kinek a nevét sem tudja kiírni senki — már előre is ki nem állhatom...

— De Molnárné asszony, szörnyűkődött Cserépyné — mig az ifjuság mindig roppantul mulatott és kacagott, ha Molnárné beszélt — hogyan teszi magát, mintha egész műveletlen volna.

(Folyt. köv.)

Nyilttér. Dr. Kentzler József

gyermekorvos,
orr-, torok- és belgyógyász.

Rendel: délelőtt 8-9-ig
délután 3-4-ig.

Lakása: nagyhatvan-
utca 1578. sz.

Koszu-s-féle házban

Kemény Sámuel köz- és váltó-ügyvéd irodája

folyó hó 15-ike óta

itt helyben

a nagyuj-utczai 1708/A számú

SESZTINA-féle házban

az első emeleten van.

A legfinomabb, valódi

gyapjuszövetek

szolnai, brassói, brünni, és francia
gyártmányok

NAGY-KÁROLYI üzletünk
felosztása miatt

kicsinyben és rendkívüli olcsó áron
kaphatók Debreczenben

BIEDERMANN E. és FIA

posztó-áruházában.

Stern József és Testvére

nagykereskedők

és gyárosok.

DEBRECZEN, Piacz 584 a «Bika» szálloda mellett.

UJDONSÁGOK!

az őszi és téli idényre az újabban kibővített detail osztályban

Jäger gyapjú és pamut

alsóruházati cikkek,

✱ harisnyák, keztük, ✱

nők, férfiak és gyermekek számára.

Szines velez szoknyák és nadrágok.

Vadász ujjas és kötött bekötők.

Berlini kendők és sálak.

✱ Norinbergi áruk? ✱

Nyakkendők, esernyők, pénzerszények.

KEFE-ÁRUK

háztartási, gazdálkodási és ipari
cizelokra.

Ecsetek, meszelők, seprők,
ruha-, haj-, fog- és körömkefék,
fésűk, szappanok,

illatszerek, valamint minden szak-
mához tartozó bel- és külföldi toilett-
cikkek dus raktára.

Fodrász kellékek

nagy választékban!

Szintartó himzőpamutok és selymek.

Mindenféle bélés-árak és szabókellékek.

Hímzések, csipkék, szallagok és csipkefüggönyök.

Ujságírók lapja!

Ujságírók lapja!

BUDAPESTI NAPLÓ

A magyar sajtóban páratlan az a siker, amelyet a

A BUDAPESTI NAPLÓ

mindjárt első megjelenésekor aratott és az egész világ sajtójában példa nélkül való, hogy egy szerkesztőség maga alapított volna és adna ki politikai napilapot.

A BUDAPESTI NAPLÓ

a szerkesztőség tulajdona, nem adta magát semmiféle vállalkozás rendelkező hatalma alá. Független tehát felfelé is, lefelé is minden irányban.

A BUDAPESTI NAPLÓ

a magyar intelligencia lapja. Politikája a legtisztább szabadelvűségnek és a magyar nemzet igazainak útján halad.

A BUDAPESTI NAPLÓ

amelyet a Pesti Napló július 30-án testületileg kilépett szerkesztősége alapított, hasabjain egyesíti a magyar politikai, irodalmi és zsurnalisztikai élet legelőkelőbb neveit.

A BUDAPESTI NAPLÓ főszerkesztője : VÉSZI JÓZSEF.

A BUDAPESTI NAPLÓ felelős szerkesztője : BRAUN SÁNDOR.

A Budapesti Napló belső dolgozótársai :

*Ábrányi Emil
Clair Vilmos
Cseri Gyula
Erős Gyula
Fái Béla
Gergely István*

*Holló Márton
Horváth Elemér
Janovics Pál
Dr. Kovács Jenő
Lyka Károly
Márkus József*

*Merkel Adolf
Dr. Márton Miksa
Papp Dániel
Pekár Gyula
Dr. Soltész Adolf
Sváb Tivadar*

Thury Zoltán.

A szerkesztőséghez csatlakozik a külső munkatársak, cikksírók és tárczairók diszes sora :

Ágai Adolf, Bessenyei Ferencz, Békefy Antal, Eötvös Károly, dr. Hagara Viktor, Feszl Géza, dr. Halász Ignác, Kupa Árpád, Malonyay Dezső, Munkácsy Kálmán, Szabóné-Nogáll Janka, Szana Tamás, Szántó Kálmán, Tömörkényi István.

A Budapesti Napló

rovatai gazdagok, értesülései kitűnőek. Az egész ujság friss, eleven temperamentumos és minden rovatában az izlést, az előkelőséget és a megbízhatóságot ismeri legfőbb törvényének.

A BUDAPESTI NAPLÓ

egyedül jogosított magyar kiadásban közli **Georges Ohnet** világhírű francia írónak „Hiabavaló gazdaság” című remek regényét, amelynek összes eddigi folytatásait megküldjük újonnan belépő előfizetőinknek.

Előfizetés : egész évre 14, félévre 7, negyedévre 3 frt 50, 1 óra 1 frt 20.
Mutatványszámokat nyolcz napig ingyen küld a kiadóhivatal.

Szerkesztőség: Ferencz-körut 28. Kiadóhivatal: Teréz-körut 41.

Olvassa mindenki az ujságírók lapját :

 a Budapesti Naplót!

Nyomatott Hoffmann és Társa könyvnyomdájában Debreczenben. Főpostával szemben.